

PEDAGOŠKI ASISTENT za decu sa smetnjama u razvoju - obavezno zanimanje u inkluzivnoj školi

- obavezno zanimanje
u inkluzivnoj školi

Projekat „Pedagoški asistent za decu sa smetnjama u razvoju - obavezno zanimanje u inkluzivnoj školi“ je realizovan kroz projekat „Prava deteta su ljudska prava“ Užičkog centra za prava deteta, uz podršku Evropske unije.

A vertical rectangular panel on the left side of the slide, featuring a blue-to-teal gradient background. It is populated with various white and yellow icons related to education, such as books, pencils, a clock, a triangle, and a hand holding a pencil.

ZAŠTO

PEDAGOŠKI ASISTENT

ZA DECU SA SMETNJAMA U
RAZVOJU I INVALIDITETOM

U REDOVNOJ ŠKOLI?

A horizontal rectangular panel at the bottom left of the slide, featuring a teal background. It contains stylized, colorful shapes in shades of green, purple, and blue, which resemble human figures or abstract forms, with some shapes having heart-like cutouts.

MOTIV

*„Moje dete ima autizam.
Ima i ličnog pratioca.
Ide u sedmi razred redovne osnovne škole.
Škola ima pedagoga, psihologa, logopeda
i defektologa, koji radi posao pedagoškog asistenta.
a uspehe mog dečaka, za angažovanje svih stručnjaka u školi,
bila je potrebna izuzetna saradnja i velika borba.
Nosile su je Istrajnost... Odlučnost... Vera... u neki bolji svet.
Još jedna velika borba je pred svima nama:
da svako dete u Srbiji ima jednake šanse
u obrazovanju i u životu!
Ova brošura je dokaz da smo tu... da se borimo,
da istrajavamo... da još uvek verujemo u neki bolji svet.
Za svu decu ovog sveta... i za tebe – moj Bazi mili.“*

Milica Nikolić, predsednica Bazi Mili

▶ 2009. godina

Donet je Zakon o osnovama sistema obrazovanja i vaspitanja, kojim su deca/učenici sa smetnjama u razvoju i invaliditetom stekla **PRAVO** da upišu vrtić/školu, u svom okruženju, na osnovu adrese prebivališta.

▶ 2010. godina

Zakon o osnovama sistema obrazovanja i vaspitanja je stupio na snagu i vrtić/škola je postala **DUŽNA DA UPIŠE** dete/učenika sa smetnjama u razvoju i invaliditetom ako ih roditelji dovedu na upis.

Inkluzivno obrazovanje je ušlo u praksu.

STANJE U OBRAZOVNOM SISTEMU RS

14 godina posle:

▶ 2024. godina

Zakoni i podzakonska akta definišu dodatnu obrazovnu podršku (DOP) i načine pružanja.

U praksi **NEMA USLOVA** da se DOP sprovodi na način kako je propisano.

ZOSOV vs PRAKSA

1. Deca/učenici sa smetnjama u razvoju i invaliditetom, u Srbiji, ne dobijaju punu, odgovarajuću, adekvatnu podršku u sistemu redovnog obrazovanja.

PROBLEM

3. Nijedna škola u RS nema obezbeđenog pedagoškog asistenta za učenike sa smetnjama u razvoju i invaliditetom, koji pohađaju redovnu školu.

2. Krši se „UN Konvencija o pravima deteta“ zbog nepostojanja propisanih uslova za jednakost u obrazovanju dece/učenika sa smetnjama u razvoju i invaliditetom.

POSLEDICA:
povećan rizik od

diskriminacije

i segregacije

dece/učenika sa
smetnjama u razvoju
i invaliditetom.

VAŽNO JE ZNATI

„POZITIVNA DISKRIMINACIJA“

u sistemu obrazovanja i vaspitanja:

Nekome je potrebno obezbediti dodatnu obrazovnu podršku da bi imao jednake šanse kao svi ostali, u identičnoj situaciji i uslovima.

„Diskriminacija je nejednako postupanje prema osobi ili nekoj grupi na osnovu nekog njihovog ličnog svojstva, što za posledicu ima nejednakost u šansama da ostvare ustavom i zakonom zagarantovana prava. To je nejednako tretiranje, isključivanje, odnosno dovođenje u podređen položaj pojedinaca ili grupa ljudi koji se nalaze u istoj, sličnoj ili uporedivoj situaciji.“

OPIS RADA Pedagoškog Asistenta

za decu i učenike sa
smetnjama u razvoju i
invaliditetom

Zakon o osnovama sistema obrazovanja i vaspitanja predviđa članom 136, stav 3 i 4, da:

...Pedagoški asistent pruža pomoć i dodatnu podršku

- ▶ grupi dece i učenika u ustanovi, u skladu sa njihovim potrebama
- ▶ i pomoć zaposlenima u cilju unapređivanja njihovog rada.

Pedagoški asistent u svom radu ostvaruje saradnju sa

- ▶ roditeljima, odnosno drugim zakonskim zastupnicima,
- ▶ organima jedinice lokalne samouprave,
- ▶ nadležnim ustanovama,
- ▶ organizacijama i udruženjima...

SVEOBUHVAATNA PODRŠKA

CILJ

- ▶ Dokazati neophodnost uvođenja pedagoškog asistenta za učenike sa smetnjama u razvoju i invaliditetom, radi poštovanja prava učenika i ostvarivanja podrške svim akterima u procesu obrazovanja učenika sa smetnjama u razvoju i invaliditetom u redovnoj školi.

ISTRAŽIVANJE

ZAGOVARAMO

- ▶ Promenu člana 18 u *Pravilniku o kriterijumima i standardima za nansiranje ustanove koja obavlja delatnost osnovnog obrazovanja i vaspitanja* – postavljeni su visoki kriterijumi kada škola može ostvariti pravo da angažuje pedagoškog asistenta za učenike sa smetnjama u razvoju i invaliditetom.

Van nekoliko gradskih centara, mreža škola u Srbiji je razučena i redovne škole kojima je potrebna podrška u procesu obrazovanja učenika sa smetnjama u razvoju i invaliditetom, prepuštene su sopstvenim kapacitetima i mogućnostima da pruže potrebnu dodatnu obrazovnu podršku, što nije dovoljno;

1

Postojanje 13 resursnih centara nije dovoljno da se ispune sve potrebe za dodatnom podrškom redovnih osnovnih škola u Srbiji, koje pohađaju učenici sa smetnjama u razvoju i invaliditetom;

2

Podrške koje pružaju stručnjaci za rad sa decom/učenicima sa smetnjama u razvoju i invaliditetom iz resursnih centara ili škole za obrazovanje učenika sa smetnjama u razvoju i invaliditetom, u redovnim osnovnim školama, nisu dovoljne za potrebe koje postoje kod učenika sa smetnjama u razvoju i invaliditetom, nastavnog kadra, stručne službe i roditelja;

3

Povećan je rizik od diskriminacije učenika sa smetnjama u razvoju i invaliditetom u redovnim školama jer nedostaje kontinuirana podrška pedagoškog asistenta radi pružanja podrške svim akterima koji realizuju dodatnu obrazovnu podršku sa učenicima sa smetnjama u razvoju i invaliditetom.

4

TEZE

ISPITANICI

Ukupno 110 ispitanika iz

1. 5 redovnih osnovnih škola
2. 4 škole za obrazovanje učenika sa smetnjama u razvoju i invaliditetom
3. 2 fokus grupe:
 - nastavni kadar iz redovne osnovne škole;
 - roditelji učenika sa smetnjama u razvoju i invaliditetom, koji pohađaju redovnu osnovnu školu

INSTRUMENT

1. Upitnik za redovne škole: dodatna podrška za učenike sa smetnjama u razvoju i invaliditetom;
2. Upitnik za škole za obrazovanje učenika sa smetnjama u razvoju i invaliditetom: pružanje dodatne podrške redovnim školama
3. Intervju u fokus grupama

KRITERIJUM UČEŠĆA

1. Zainteresovanost za problem istraživanja
2. Dobrovoljnost učešća
3. Anonimnost ispitanika

TEZA 1

podaci

Republika Srbija

1273 redovne osnovne škole

51 škole za obrazovanje učenika sa smetnjama u razvoju i invaliditetom

Beograd:

178 redovnih i

17 škola za obrazovanje učenika sa smetnjama u razvoju i invaliditetom

Vojvodina: 349/15,

Region Šumadije, Zapadne, Istočne i Južne Srbije: 606/19

REZULTATI

Mreža škola je neravnomerno raspoređena po RS.

Škole po manjim mestima u unutrašnjosti Srbije, su orjentisane na sopstvene kapacitete i mogućnosti da unaprede praksu u skladu sa zahtevima obrazovnog sistema, koji važe za sve.

Podrške školama van gradskih centara nisu rešene na adekvatan način.

Pedagoški asistent za učenike sa smetnjama u razvoju i invaliditetom, podrška je kakva je potrebna svima u školi koji realizuju dodatnu podršku jer je ovim školama nedostupna podrška škola za obrazovanje učenika sa smetnjama u razvoju i invaliditetom.

PREPORUKA 1

Omogućiti iz budžeta Republike Srbije, redovnim školama u manjim mestima finansijska sredstva za angažovanje pedagoškog asistenta za učenike sa smetnjama u razvoju i invaliditetom.

TEZA 2

podaci

Republika Srbija

13 škola u statusu resursnih centara, na 1273 redovne osnovne škole

REZULTATI

13 škola-resurs centri ne mogu pokriti sve zahteve redovnih škola u RS za dodatnom obrazovnom podrškom.

Pored nedostajućih ljudskih kapaciteta, školama nisu obezbeđena finansijska sredstva koja bi pratila pružanje podrške.

Redovne škole u unutrašnjosti RS, moraju se orijentisati na svoje unutarne resurse i mogućnosti lokalne zajednice da im obezbedi podrške u radu što često nije moguće realizovati u praksi.

Obezbeđivanje uslova, koje škole mogu da ispune da bi angažovale pedagoškog asistenta za učenike sa smetnjama u razvoju i invaliditetom, omogućilo bi da se rad u školi obavlja lakše

PREPORUKA 2

Za angažovanje pedagoškog asistenta za učenike sa smetnjama u razvoju i invaliditetom, u redovnoj školi, potrebno je ispoštovati zakonom regulisano pravo da se u redovnu školu mogu upisati sva deca sa smetnjama u razvoju i invaliditetom, na osnovu adrese prebivališta.

TEZA 3

podaci

U školskoj 2023/24. godini, „nastavu prema individualnom obrazovnom planu (IOP) pohađalo ukupno 20 243 učenika - 9 811 po IOP-u 1 i 10 432 po IOP-u 2”

REZULTATI

Stručnjaci iz redovnih osnovnih škola, u velikoj većini, nisu dobili podršku u radu sa učenicima sa smetnjama u razvoju i invaliditetom od kolega iz škola za obrazovanje učenika sa smetnjama u razvoju i invaliditetom. Razlozi, između ostalih, izneseni su u zaključcima prethodnih teza.

Stručnjaci iz redovnih škola, koje su dobijale podršku stručnjaka za rad sa učenicima sa smetnjama u razvoju i invaliditetom, smatraju da učestalost i vrste podrški nisu dovoljne za kvalitetan rad .

Izostajanje potrebne vrste podrške (npr. individualni rad sa učenicom, savetodavni rad sa roditeljima, senzibilizacija vršnjaka, upućivanje u primenu asistivne tehnologije...), ne može se nadomestiti povremenim savetodavnim sesijama sa kolegama.

100% ispitanika, iskazalo stav:
pedagoški asistent za učenike sa smetnjama u razvoju i invaliditetom, je neophodno zanimanje u redovnim školama.

PREPORUKA 3

Izmeniti kriterijume u članu 18 u Pravilnika o kriterijumima i standardima za finansiranje ustanove koja obavlja delatnost osnovnog obrazovanja i vaspitanja, za angažovanje pedagoškog asistenta za učenike sa smetnjama u razvoju i invaliditetom u redovnim školama.

TEZA 4

podaci

Sistem obrazovanja i vaspitanja u Srbiji koncipiran je na principima jednakosti i nediskriminacije. Zakonima i pravilnicima propisani su uslovi i podrške koji omogućavaju da se principi u obrazovanju sprovode u praksi.

REZULTATI

U praksi, šanse za kvalitetno obrazovanje učenika sa smetnjama u razvoju i invaliditetom, nisu jednake kao šanse učenika bez smetnji.

Izazovi sa kojima se stručnjaci u redovnim školama susreću kada imaju u odeljenju učenika sa smetnjama u razvoju i invaliditetom, kome je potrebna dodatna podrška, iscrpljujući su kroz vreme.

Sprečavanje izliva predrasuda i netolerancije kod vršnjaka, roditelja učenika bez smetnji, pojedinaца među stručnjacima, ostaje na savesti profesionalaca da predvide i preveniraju takva ponašanja ili intervenišu u trenutku njegovog dešavanja.

Rešenje za maksimalno smanjivanje rizika od diskriminacije učenika sa smetnjama u razvoju i invaliditetom u redovnoj školi je angažovanje pedagoškog asistenta za njih.

PREPORUKA 4

Eliminisati rizik od diskriminacije učenika sa smetnjama u razvoju i invaliditetom u redovnim školama, kroz definisanje lakših uslova za angažovanje pedagoškog asistenta za učenike sa smetnjama u razvoju i invaliditetom u članu 18 *Pravilnika o kriterijumima i standardima za finansiranje ustanove koja obavlja delatnost osnovnog obrazovanja i vaspitanja*.

Zanimljivi podaci

Značaj saradnje sa roditeljima

37 % ispitanika smatra da je dovoljna ova vrsta saradnje,
63 % ispitanika smatra da ova saradnja nije dovoljna.

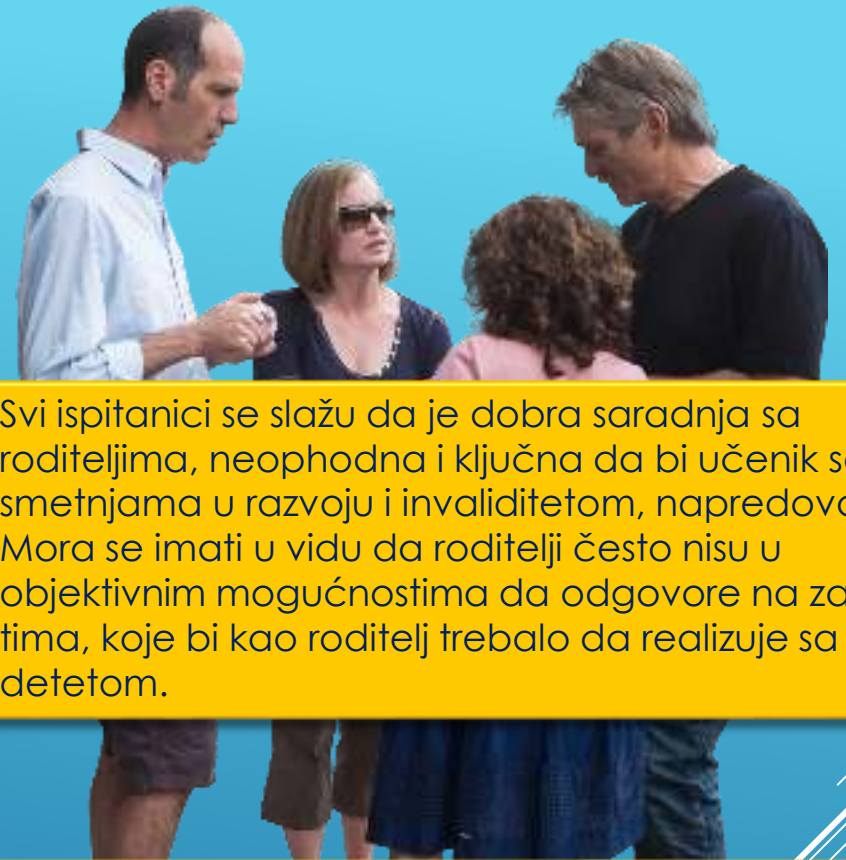
Značaj pedagoškog asistenta za učenike sa smetnjama u razvoju i invaliditetom

77,77 % nastavnika nije navelo nijedan primer podrške da je njihova škola dobijala iz škole za obrazovanje učenika sa smetnjama u razvoju i invaliditetom ili su odgovorili da nisu imali podršku. Škole za obrazovanje učenika sa smetnjama u razvoju i invaliditetom, ne mogu da ispune zahteve redovnih škola za pružanjem dodatne stručne podrške.

Svi ispitanici se slažu da je dobra saradnja sa roditeljima, neophodna i ključna da bi učenik sa smetnjama u razvoju i invaliditetom, napredovao. Mora se imati u vidu da roditelji često nisu u objektivnim mogućnostima da odgovore na zahteve tima, koje bi kao roditelj trebalo da realizuje sa svojim detetom.

Pored praktičara, za ovu podršku, uskraćeni su svi učenici, roditelji i saradnici iz škole. 100 % ispitanika smatra da je potrebno angažovanje pedagoškog asistenta za učenike sa smetnjama u razvoju ili invaliditetom u njihovoj školi.

Potrebno je celo selo da se podigne dete.
/Narodna poslovice/

Rad zaposlenog oligofrenologa u nastavi.
Utisci kolega u fokus grupi:

REDOVNA OSNOVNA ŠKOLA U MALOM GRADU U SRBIJI: OŠ „Mile Dubljević”, Lajkovac

1. Kako vaš rad izgleda sada kada je oligofrenolog zaposlena u školi - šta se promenilo u vašem radu sa učenicima sa smetnjama u razvoju i invaliditetom, njenim dolaskom ?

- Sigurnost - osećaj da neko zna šta i kako treba raditi sa detetom je nemevljiv

2. Koje su dobre strane podrške Vama, učeniku sa smetnjama u razvoju i invaliditetom, njegovom roditelju i ostaloj deci u razredu?

- Znanje i iskustvo koje ima u radu sa decom sa smetnjama u razvoju i invaliditetom.
- Zna šta treba raditi u situacijama kada je uznemiren. Ume da ga umiri.
- Daje uputstva roditeljima i meni kako da postupamo u različitim situacijama.
Povremeno radi sa Lukom u izdvojenoj prostoriji 1 na 1.

3. Šta bi još bilo dobro da se popravi, unapredi u toj saradnji, ili da se poboljša na nivou škole?

- Stalna podrška - da defektolog bude stalno zaposlen u školi. Dovoljno dostupnog materijala. Literatura.
- Češći dolasci (da defektolog bude uvek dostupan), pomoć detetu u sticanju socijalnih znanja i veština.

SA DRUGE STRANE...

Roditelji učenika sa smetnjama u razvoju i invaliditetom

REDOVNA
ŠKOLA!?

Ubeđena sam da je boravak sa vršnjacima tipičnog razvoja i uopšte u svojoj zajednici najbolje za moje dete. Moje dete je izuzetno napredovalo u redovnoj školi, socijalizovalo se i osamostalilo u meri u kojoj smatram da ne bi bila moguća da se školuje u izolovanim ustanovama u kojima su samo deca sa smetnjama u razvoju. Dete najbolje uči kada je uključeno - a u redovnoj školi on je uključen u život.

Ostali smo prvenstveno zbog dece koja su ga divno prihvatila. Divni su prema njemu od prvog dana, ... Kada dobije dobru ocenu, oni mu tapšu zbog uspeha. Grupne projekte rade sa njim, npr. tehničko rade zajedno i on je stalno u grupi sa drugom decom. Socijalna inkluzija nam je sjajna u školi. On voli da ide u školu zbog dece, a škola jesu deca – realno, on sa njima provodi najviše vremena.

- ▶ Kada postaneš roditelj, dobio si glavnu ulogu u životu tog majušnog bića...Sve je u redu dok je u redu.
- ▶ Desi se da se roditelj suoči sa istinom koja zaboli, uplaši i šokira „Imate dete sa smetnjom...”.
- ▶ Život se nastavlja isto za sve, osim za Vas...

GLAVNA ULOGA

Istraživanje je pokazalo da su roditelji učenika sa smetnjama u razvoju i invaliditetom, stručne službe u školama, nastavnici, uprava, jedinstveni u stavu da je za kvalitetno obrazovanje učenika sa smetnjama u razvoju i invaliditetom u redovnoj školi, potrebna podrška stručnjaka odnosno pedagoškog asistenta za učenike sa smetnjama u razvoju i invaliditetom.

BUDUĆNOST KAKVU ŽELIMO

- **Jednakost šansi**

za kvalitetno obrazovanje - omogućava svakom učeniku sa smetnjama u razvoju i invaliditetom da razvije svoje maksimalne potencijale i izgradi život kakav želi.

- **Kvalitetna obrazovna podrška**

utiče na smanjenje diskriminacije, izolovanosti i segregacije od vršnjaka bez smetnji i u životnoj sredini.

- **Inkluzivnost i podrška**

su temelj za kvalitetan život, zapošljavanje i socijalizaciju odrasle osobe sa invaliditetom.

- **Kvalitetno obrazovanje uz podršku**

je zagarantovano pravo, Ustavom i zakonima Republike Srbije i preduslov bez koga se ne može ostvariti.

POŠTUJMO LJUDSKO PRAVO!!!

IZVORI:

- ▶ Zakon o osnovama sistema obrazovanja i vaspitanja (Sl. glasnik RS, br. 88/2017, 27/2018 - dr. zakon, 10/2019, 27/2018 - dr. zakon, 6/2020, 129/2021 i 92/2023)
- ▶ 2. Pravilnik o pedagoškom asistentu i andragoškom asistentu (Sl. glasnik RS", br. 87/2019)
- ▶ 3. Republički zavod za statistiku - <https://publikacije.stat.gov.rs/G2024/HtmlL/G20241027.html>
- ▶ 4. Pravilnik o kriterijumima i standardima za nansiranje ustanove koja obavlja delatnost osnovnog obrazovanja i vaspitanja (Sl. glasnik RS, br. 72/2023)
- ▶ 5. Poverenik za zaštitu ravnopravnosti, <https://ravnopravnost.gov.rs/rs/diskriminacija/sta-je-diskriminacija/>
- ▶ 6. Pravilnik o resursnom centru (Sl. glasnik RS, br. 80/2021)
- ▶ 7. Dopis Ministarstva prosvete Br 07-00-00546/2024-1 od 15.07.2024. godine, Informacija od javnog značaja
- ▶ 8. Ministarstvo prosvete RS <https://opendata.mpn.gov.rs/otvoreni-podaci/osnovno-obrazovanje.htm>

HVALA NA PAŽNJI